

پژوهش چگونه باید سامان یابد؟

دانالد گیلیس

ترجمه

مصطفی تقوی

عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف

زهره کریم‌میان

ویرایش: روح الله رمضانی



نشر اختران

فهرست

۹	پیشگفتار.....
۱۳	تقدیر و تشکر.....
۱۵	بخش یکم: نقد طرح پژوهش‌سنجی.....
۱۶	فصل ۱: لزوم ارزیابی «طرح پژوهش‌سنجی».....
۱۶	۱.۱. درآمدی بر «طرح پژوهش‌سنجی».....
۱۸	۲.۱. آیا طرح پژوهش‌سنجی پژوهش فلسفی در بریتانیا را ارتقا داده است؟.....
۲۳	۳.۱. ویتگنشتاین چگونه با طرح پژوهش‌سنجی روبه‌رو می‌شد؟.....
۳۱	فصل ۲: همتادوری و مشکلات آن.....
۳۱	۱.۲. طرح پژوهش‌سنجی و همتادوری.....
۳۲	۲.۲. مثال یکم: فرگه و منطق ریاضی.....
۴۲	۳.۲. مثال دوم: سیمل‌ویس و ضدعفونی.....
۴۹	۴.۲. مثال سوم: کوپرنیک و ستاره‌شناسی.....
۵۲	فصل ۳: تبیین ناکامی همتادوری؛ پارادایمها و برنامه‌های پژوهشی.....
۵۲	۱.۳. پارادایمها.....
۵۶	۲.۳. برنامه‌های پژوهشی.....
۵۹	فصل ۴: خطاهای نوع ۱ و نوع ۲؛ دور انداختن الماس‌های صورتی.....
۵۹	۱.۴. خطاهای نوع ۱ و نوع ۲.....
۶۰	۲.۴. الماس‌های صورتی.....
۶۱	۳.۴. دیگر ملاحظات درباره همتادوری.....
۶۶	فصل ۵: رأی نهایی درباره طرح پژوهش‌سنجی.....
۶۶	۱.۵. تحلیل آثار احتمالی طرح پژوهش‌سنجی.....
۶۹	۲.۵. نتیجه‌گیری‌های کلی درباره طرح پژوهش‌سنجی.....
۷۲	۳.۵. نویسندگان موافق: (۱) براین.....
۷۵	۴.۵. نویسندگان موافق: (۲) چارلتون و اندراس.....
۷۷	۵.۵. نویسندگان موافق: (۳) مکسول.....
۷۹	۶.۵. نوآوریهای سودآور و کارایی.....
۸۳	بخش دوم: نقد سامانه جدید معیار محور.....
۸۴	فصل ۶: آیا سامانه معیار محور بهتر است؟.....

۱.۶. مشکلات طرح پژوهش‌سنجی در سال ۲۰۰۸ ۸۴

۲.۶. رهیافت معیارمحور ۸۶

۳.۶. آیا رهیافت معیارمحور ارزان‌تر خواهد بود؟ ۹۱

۴.۶. طرح اولیه برای رهیافتی جایگزین ۹۳

بخش سوم: پیشنهاد سامانه جدید برای سازماندهی پژوهش‌ها ۹۵

فصل ۷: دلایل تأثیر منفی طرح پژوهش‌سنجی بر آموزش ۹۶

۱.۷. طرح پژوهش‌سنجی برای پژوهش‌ها مشوق مالی در نظر می‌گیرد اما برای آموزش خیر ۹۶

۲.۷. دپارتمان‌ها واحدهای آموزشیاند اما دیگر واحد پژوهشی نیستند ۹۸

۳.۷. داستان خانم الف و آقای ب ۱۰۲

فصل ۸: چرا پاداش دادن به آموزش ارتقای پژوهش را در پی خواهد داشت؟ ۱۰۵

۱.۸. محدودیت پژوهش‌های غیرآزمایشگاهی ۱۰۵

۲.۸. سه فعالیت اعضای هیئت علمی ۱۰۶

۳.۸. طرح کلی سامانه پیشنهادی ۱۰۸

۴.۸. استدلال‌هایی در مخالفت با سمت‌های صرفاً آموزشی یا صرفاً پژوهشی ۱۱۱

۵.۸. استفاده از آزمون و فوس در مورد سامانه پیشنهادی ۱۱۲

۶.۸. ایراد اول به سامانه پیشنهادی: تبلی را ترویج می‌کند ۱۱۳

۷.۸. ایراد دوم به سامانه پیشنهادی: ممکن است بودجه را صرف بی‌صلاحیت‌ها کند ۱۱۵

۸.۸. سومین ایراد به سامانه پیشنهادی: آرمان‌گرایانه و غیرعملی است ۱۱۹

۹.۸. اصولی که اینجا پشتیبانی می‌شود در دوره کمبریج وجود داشته است ۱۲۳

فصل ۹: نقشی جدید برای همتادآوری ۱۲۸

۱.۹. همتادآوری برای نشریه‌های علمی ۱۲۸

۲.۹. ایرادها به سامانه دسترسی آزاد بدون همتادآوری ۱۳۰

۳.۹. زندگی اینشتین تا سال ۱۹۰۵ ۱۳۲

۴.۹. پیشنهاد احیای سیاست‌های سردبیری سالنامه فیزیک ۱۳۵

۵.۹. ایراد «سوزن در انبار کاه» ۱۳۶

۶.۹. اظهار نظر همتا به جای همتادآوری ۱۳۷

۷.۹. آیا با سامانه دسترسی آزاد/اظهار نظر همتا یافتن مقاله‌های باارزش دشوار خواهد شد؟ ۱۳۹

۸.۹. استفاده از همتادآوری در گزینش‌ها و ترفیع‌ها ۱۴۲

فصل ۱۰: ارتقای نقش اداره و مدیریت: (۱) بررسی یک مثال ۱۴۶

۱.۱۰. نزول مضاعف ۱۴۶

۲.۱۰. طرح مرخصی پژوهشی ۱۴۸

۳.۱۰. نخستین مثال: کشف پنیسیلین به دست فلمینگ ۱۵۴

۴.۱۰. دومین مثال: بسط منطق‌گرایی در فلسفه ریاضیات به دست راسل ۱۵۸

۵.۱۰. نتیجه‌گیری کلی درباره کتابچه راهنما ۱۶۳

فصل ۱۱) ارتقای نقش اداره و مدیریت: (۲) مغالطه فروشگاه ۱۶۵

۱.۱۱. توضیح مغالطه ۱۶۵

۲.۱۱. قفسه‌چینی ۱۶۶

۳.۱۱. راهبردهای کاهش کارگری ۱۶۸

۴.۱۱. آیا میتوان از راهبردهای مدیریتی فروشگاه در مورد پژوهشکاران استفاده کرد؟ ۱۶۹

۵.۱۱. چرا راهبردهای کاهش کارگری از کارایی پژوهش می‌کاهد؟ ۱۷۲

۶.۱۱. مورد کتابچه راهنما، بررسی دوباره ۱۷۵

۷.۱۱. پارادایم رفع موانع فعالیت ۱۸۰

پی‌نوشت‌ها ۱۸۵

منابع ۱۸۷

دپارتمان نمره می‌دهند. دپارتمان‌هایی که در طرح پژوهش‌سنجی نمره خوبی می‌گیرند پژوهانه^۱ دریافت می‌کنند. دپارتمان‌هایی که نمره چندان خوبی نمی‌گیرند امتیاز کمتری دارند. پژوهانه‌ای که به این دپارتمان‌ها پرداخت می‌شود بسیار کمتر است و اعضای‌شان ناگزیر می‌شوند زمان بیشتری صرف تدریس کنند. به تازگی در برخی دانشگاه‌ها تصمیماتی اتخاذ شده تا دپارتمان‌هایی را که عملکردشان بر اساس طرح پژوهش‌سنجی نامناسب بوده است یکجا تعطیل کنند.

به‌طور کلی این رویه‌ای است که در طرح پژوهش‌سنجی دنبال می‌شود. باید اشاره کرد که طرح پژوهش‌سنجی کاری پرهزینه است. پیش از هر چیز، کارهای زیادی هست که کارکنان حرفه‌ای باید انجام دهند. بیشتر وقت‌ها دانشگاه‌ها ناگزیر می‌شوند کارکنان بیشتری به کار گمارند تا از پس کارهای طرح پژوهش‌سنجی برآیند. دوم اینکه کارهای اضافی که طرح پژوهش‌سنجی به همراه دارد بخش بزرگی از وقت استادان دانشگاه را می‌گیرد که می‌توانست صرف فعالیت‌های مفیدتر پژوهشی و آموزشی شود. وقت استادان دانشگاه ارزش مالی دارد و این نیز بر هزینه طرح پژوهش‌سنجی می‌افزاید. طبیعتاً این پرسش مطرح می‌شود که آیا این رویه پرهزینه پژوهش‌های انجام‌شده در بریتانیا را واقعاً ارتقا داده است. عجیب است که این پرسش به‌ندرت پرسیده می‌شود. استادان انرژی زیادی صرف می‌کنند تا کار همدیگر را ارزیابی کنند اما ظاهراً ارزیابی یک سیاست مهم دولتی برای‌شان چندان اهمیت ندارد. شاید دلیلش این باشد که در نگاه نخست کمابیش روشن است که طرح پژوهش‌سنجی برونداد پژوهشی در بریتانیا را ارتقا می‌دهد. طرح پژوهش‌سنجی روشی است که با عقل سلیم جور درمی‌آید؛ اگر بخواهیم پژوهش‌ها را ارتقا بخشیم، نخست باید ببینیم پژوهشگران کارآمد چه کسانی‌اند و سپس به پژوهشگران کارآمد پژوهانه داده و پژوهانه پژوهشگران ناکارآمد را قطع کنیم. در نگاه نخست به نظر می‌رسد طرح پژوهش‌سنجی همین کار را انجام می‌دهد و این نتیجه‌گیری ناگزیر می‌شود که به‌کارگیری چنان سامانه‌ای برونداد پژوهش‌ها را ارتقا خواهد داد.

فصل ۱

لزوم ارزیابی «طرح پژوهش‌سنجی»

۱.۱. درآمدی بر «طرح پژوهش‌سنجی»

نخستین بخش از این کتاب به نقد «طرح پژوهش‌سنجی»^۱ اختصاص دارد. ولی برای خوانندگانی که با طرح پژوهش‌سنجی آشنا نیستند، بد نیست نخست شرح دهیم که این طرح چطور کار می‌کند. نخستین بار تاچر در سال ۱۹۸۶ و پس از او بلر طرح پژوهش‌سنجی را به کار گرفتند.^۲ پس تاکنون (یعنی در سال ۲۰۰۸) ۲۳ سال است که این برنامه اجرا می‌شود. طی این سال‌ها، قواعد حاکم بر این طرح به نحو چشمگیری تغییر کرده است و طرح‌های پژوهش‌سنجی با فواصل متفاوت اجرا شده است. تا جایی که به بحث‌های این کتاب مربوط می‌شود، این تغییرها چندان اهمیت ندارد. برای همین من بر ویژگی‌های اصلی طرح پژوهش‌سنجی متمرکز خواهم شد که خلاصه‌وار در ادامه می‌آید.

طرح پژوهش‌سنجی هر چند سال در تمام دانشگاه‌های بریتانیا اجرا می‌شود. در گام نخست کارگروهی از ارزیاب‌ها در هر یک از موضوعات منصوب می‌شوند. ارزیاب‌ها معمولاً استادانی‌اند که در حوزه مورد نظر در بریتانیا کار می‌کنند. پس از آن در هر دپارتمان بیشتر اعضا باید مجموعه‌ای از آثار پژوهشی‌شان را گرد آورند و سپس دپارتمان این آثار را برای کارگروه ارزیابی می‌فرستد. اعضای کارگروه برونداد این پژوهش‌ها را بررسی می‌کنند و بر اساس آن، طبق مقیاسی که از نمره بسیار خوب آغاز می‌شود، به

1 research assessment exercise (RAE)

۲ طرح پژوهش‌سنجی در انگلستان نخستین بار همچون بخشی از اصلاحاتی به کار گرفته شد که نخست‌وزیر وقت انگلستان، مارگارت تاچر، در رابطه با دانشگاه‌ها انجام داد. ویراستار.